

UZZIŅAI

Vēsturiskajā Cēsu rajonā darbojas seši sociālās aprūpes centri jeb pensionāti, no kuriem Cēsu pilsētas sociālā aprūpes iestāde "Cīrulīši", SIA "Rehabilitācijas centrs "Līgatne"" struktūrvienība

"Senioru māja" un "Gatartas pensionāts" ir pašvaldību pašpārņē. Pārējie trīs sociālās rehabilitācijas un aprūpes centri ir privātas iestādes.

Prasības ilgstošās sociālās aprūpes un rehabilitācijas pakalpojumu sniedzējiem, kas no-

teiktas Ministru kabineta noteikumos, paredz tikai seniora reģistrāciju pie ģimenes ārsta un atbalstu ārstēšanas plāna izpildē. Līdz ar to pensionāta iemītnieku veselības stāvoklim var sekot līdz gan ārsts, gan medicīnas māsa.

Līgatnes novada "Senioru māja"

Piemēram, "Senioru māja" Līgatnē par klientu veselību galvenokārt rūpējas medicīnas māsa Ingrida Lipska, un tajā pašlaik uzturas 42 klienti, no kuriem pieci ir demenciozi slimnieki, bet vēl pieci - pilnībā guloši. Klienti nav tikai vietējie līgatnieši, daži ceļu mēroji no attāla Latvijas reģiona. "Viņiem katram savs ģimenes ārsts. Esam diskutējuši par to, ka, iestājoties "Senioru mājā", būtu parocīgāk strādāt ar vietējo ģimenes ārstu, kas uzraudzītu visus mūsu klientus, taču pagaidām tas nav iespējams. Daļa klientu, kas ir vietējie iedzīvotāji, pierakstīti pie Augšlīgatnes ģimenes ārstes Dinās Puhartes, un viņa arī ir vienīgā pensionātā piesaistītā ģimenes ārste. Taču daktere ir viena visai Līgatnei, tāpēc ļoti noslogota. D. Puharte ļoti reti atbrauc uz "Senioru māju". Taču mums ir priekšrocība, ka ēkā atrodas rehabilitācijas centrs, līdz ar to mūsu klientiem uz vietas pieejami dažādi speciālisti."

Ja nepieciešams izrakstīt konkrētas zāles, galvenā medicīnas māsa sazinās ar attiecīgo ģimenes ārstu, lai tas nodrošina kompensējamus medikamentus, un tad dodas uz aptieku tiem pakal. Ņemot vērā situāciju, "Senioru māja" piesaistījusi rehabilitologu Gunu Bluķi, kura pie klientiem ierodas trīs reizes nedēļā. Tomēr viņai nav tiesību ne izrakstīt medikamentus, ne nosūtījumus, tikai sniegt ieteikumus.

"Senioru mājas" uzturēšanās maksā ir iekļauti primārie medicīnas, sociālā darbinieka un sociālā rehabilitētāja pakalpojumi, medikamenti, reizi gadā pēdu aprūpe jeb podologa, kas atrodas tajā pašā ēkā, apmeklējums. Taču par

personīgajiem līdzekļiem klienti var apmeklēt masāžas, iziet rehabilitācijas kursu: fizioterapeitu, ergoterapeitu, deju speciālistu un logopēdu. Saņemot izziņu no pensionāta, klienti bez maksas var veikt rentgenu, doties pie traumatologa, urologa, endokrinologa, ķirurga vai acu ārsta. Pēc vajadzības transportu līdz attiecīgajam speciālistam nodrošina aprūpes iestāde. Tāpat par atsevišķu samaksu klientiem no saviem līdzekļiem jāsedz stomatologa, protēzista apmeklējums. Ja cilvēkam nepieciešamas jaunas brilles, "Senioru mājas" darbinieki sazinās ar radniekiem, kuri šo jautājumu risina tālāk. Reizi gadā ar ģimenes ārsta nosūtījumu klientiem turpat uz vietas ir iespēja iziet medicīniskās rehabilitācijas kursu valsts apmaksātajā programmā, apmeklējot ergoterapeitu, fizioterapeitu, rehabilitologu u.c. speciālistus.

Medicīnas māsa I. Lipska stāsta, ka vidējais senioru vecums ir 80 gadi, tāpēc medikamenti ir nepieciešami visiem. "Ja medikamenti izrādās ļoti dārgi, sazināties ar radniekiem, kas tālāk konsultējas ar ģimenes ārstu un vienojas par ārstēšanas kursu. Bet pārsvarā zāles nodrošina iestāde, un tas ir iekļauts ikmēneša klienta maksā par "Senioru māju".

Klientu labsajūtai katras nedēļas trešdienā fizioterapeita vadībā tiek organizēta vingrošana, bet ar nūjošanu gan neviens nenodarbojas, jo seniori labprāt dodas nelielās pastaigās. Aktīvākie met šautriņas, nodarbojas ar rokdarbiem, zīmē, krāso un trenē sīko motoriku. Ziemassvētkos seniori cep piparkūkas, bet uz jubilejām paši smērē sviestmaizītes. Divas reizes mēnesī pensionātu apmeklē

mācītājs.

Līgatnes sociālajā rehabilitācijas centrā "Senioru māja" visas istabiņas aprīkotas ar medicīniskajām (funkcionālajām) gultām, kurām ir pacēlājs un pretizgulējuma matračis. Ir gan divvietīgi, gan vienvietīgi numuriņi, kuros ir sanitārais mezgls, taču dušas telpa visiem senioriem ir kopēja. Tā piemērota arī cilvēkiem ar kustību traucējumiem. Tiem klientiem, kam grūtāk pārvietoties, pieejami staiguli un ratiņkrēsli.

Līgatnes rehabilitācijas centra "Senioru māja" sociālā rehabilitētāja Inita Mazīte vērtē, ka viņu klientu fiziskais stāvoklis ir salīdzinoši labs, taču ļoti nepieciešams psihologs, kurš palīdzētu jauniešiem vieglāk adaptēties pārmaiņām. "Ir cilvēki, kas pilnībā noslēdzas. Skaidri pasaka, ka nevienu nevēlas redzēt, ne ar vienu nerunās. Tad jādod laiks. Pāriet nedēļa, divas, cilvēks palēnām pierod. Bet ir arī tādi cilvēki, kas pārmaiņas, vajadzību dzīvot institūcijā nepieņem, gadiem tam nevar pielāgoties. Tā ir tā paaudze, kas uzskata, ka pensionāts ir nabagmāja, notikušais viņiem šķiet kā pāridarījums. Dažbrīd visu diktē garastāvokļa svārstības. Ja cilvēks jūtas labi, viņu viss apmierina, viņš priecājas, bet dienās, kad sajūtas slikti, tad tik tiešām piemin nabagmāju un dusmojas uz visu pasauli," saka I. Mazīte. □

FAKTI

■ Gatartas pensionātā pašlaik mitinās 67 klienti, mēneša maksā par pensionātu ir 525 eiro.

■ Cēsu pilsētas pensionātā "Cīrulīši" šobrīd uzturas 125 klienti, mēneša maksā kopš marta ir 580 eiro.

■ SIA "Rehabilitācijas centrs "Līgatne"" struktūrvienībā "Senioru māja" uzturas 40

Cēsu pilsētas pensionāts "Cīrulīši"

Vecākā medicīnas māsa Iveta Dimbele stāsta, ka "Cīrulīšos" lielākajai daļai klientu ir viens ģimenes ārsts - Jānis Briģis, taču daļa klientu vēlas palikt pie mēdīkiem, pie kuriem reģistrējušies iepriekš, tāpēc medicīnas māsa sadarbojas ar vēl desmit citiem ģimenes ārstiem. "Klientu veselības stāvokļa un lielā vecuma dēļ lielākā daļa ģimenes ārstu brauc pie mums uz aprūpes centru. Parasti piesakām mājas vizīti un izmeklējumu uz vietas. Izmeklējot pacientu, ārsts dod norādījumus, kurim sekojam," saka vecākā medicīnas māsa.

"Cīrulīšu" veselības pakalpojumu grozā ietilpst divu medicīnas māsu nodrošinājums, sociālais rehabilitologs, podologs. Taču vajadzības gadījumā tiek piesaistīti visi nepieciešamie speciālisti, piemēram, ja cilvēks, kas iestājas pensionātā, atrodas psihiatrijas uzskaitē, tiek piesaistīts psihiatrs. "Izvērtējot situāciju, piesaistām jebkuru speciālistu, vai tas būtu neirologs, acu ārsts, ķirurgs, endokrinologs. Mēs savus klientus vedam uz izmeklējumiem, taču stājamies rindā uz valsts apmaksātām vizītēm. Protams, akūtos gadījumos, kad izmeklējums vai konsultācija nepieciešama tūlīt un tagad, klienti maksā pats," stāsta I. Dimbele, viņa piebilst, ka arī fizioterapeita pakalpojumi aprūpes centrā ir par atsevišķu samaksu, tāpēc vairākas reizes nedēļā fiziskās aktivitātes nodro-

šina sociālais rehabilitologs.

Pensionātā istabiņas ir aprīkotas ar funkcionālajām gultām, kuras ir paceļamas, nolaižamas. Istabiņās ir sanitārais mezgls, skapis, krēsls, sēdgaldis, bet smagāk slimajiem pacientiem - pacēlāji, vilkšanas palagi, pretizgulējuma matračis, veciem cilvēkiem ir pieejami krūki, staiguli un ratiņkrēsli. "Cīrulīšos" ir arī speciāls ratiņkrēsls, kas paredzēts dušas procedūrām, un tajā cilvēks var atrasties arī daļēji gulošā stāvoklī.

Par ārstu izrakstītiem medikamentiem rūpējas pensionāts un sedz to izmaksas. Ja kādas zāles ir īpaši dārgas, aprūpes centra medicīnas māsa sazinās ar tuviniekiem, bet pašu pamatu, proti, ikdienas terapeitiskos medikamentus, nodrošina aprūpes centrs.

Ja klientam nepieciešami zobārsta pakalpojumi, pensionāts piesaka cilvēku rindā pie stomatologa, klienti zobu labo par saviem līdzekļiem, turpretī, ja ir akūts gadījums un jārikojas nekavējoties, izmaksas sedz pensionāts. Briļļu iegādei pusi no izmaksām sedz klienti, otru pusi - "Cīrulīši", savukārt zobu protezēšanas pakalpojums klientiem sedz pilnībā par saviem līdzekļiem.

Cēsu pilsētas pensionāts vēl nesen publiski puda nepieciešamību pēc atsevišķas demences nodaļas, taču pagaidām lieta netiek risināta. I. Dimbele apstiprina, ka pensionāts darbojas Cēsu pilsētas pašvaldības pašpārņē, taču no pašvaldības nekādu atbalstu neņū un nesaņem. "Iztielam ar klientu ikmēneša iemaksām un, lai spētu nodrošināt visu nepieciešamo, bijām spiesti atkal pacelt maksu. Pašlaik par vietu pensionātā un visiem pakalpojumiem jāmaksā 580 eiro mēnesī. Jāpiebilst, ka staigājošo klientu ir samērā maz. Ar katru gadu aprūpes centrā stājas cilvēki ar smagām diagnozēm, lielākā daļa "Cīrulīšu" iemītnieku atkarīgi no personāla." □

Raunas novada pensionāts "Gatarta"

Pensionāts atrodas nomaļus no blīvi apdzīvotām vietām, tāpēc visiem iemītniekiem ir viens ģimenes ārsts, kurš pensionātā regulāri ierodas reizi nedēļā. Šeit strādā divas medicīnas māsas. "Pēdu aprūpes speciālista mums uz vietas nav. Ja nepieciešams podologa apmeklējums, klientus vedam uz Cēsīm, taču tādas pamatlietas kā nagu apgriešanu ikdienā veic aprūpētājs," bilst medicīnas māsa Ināra Heisele. Arī "Gatartas" pensionāta medicīnas māsa klientus piesaka izmeklējumiem valsts apmaksātās rindās. Ja gadās steidzamība un medikāli nepieciešams nekavējoties, aprūpes centrs piesaista Neatliekamā medicīnisko palīdzību.

Ierodoties vizītē un izmeklējot pacientu, ģimenes ārsts izraksta kompensējamus medikamentus, par kuriem pacienta maksājumu sedz pensionāts, taču, ja klientam ir īpašas vēlmes, piemēram, pēc papildu vitamīniem vai kādiem uztura bagātinātājiem, tos seniori apmaksā no saviem līdzekļiem. Ja tādu nav, tad uzrunā tuviniekus. "Lai medikamenti būtu nepieciešamajā apjomā un uz vietas, sadarbojamies arī ar zāļu lietotājiem, jo tā ir lētāk un parocīgāk," paskaidro I. Heisele. Savukārt, ja briļļu iegādi apmaksā "Gatarta", tad zobu protezēšanu vai akūtu nepieciešamību doties pie zobārsta apmaksā seniors.

Mēnesī uz dažādiem izmeklējumiem pie speciālistiem "Gatarta"

ved ne vairāk kā desmit cilvēku: "Ir nedēļas, kad neviens nekur nav jābrauc, taču mēs organizējam darbu tā, lai vienā braucienā būtu vairāki klienti. Tā, piemēram, šomēnes klienti, kas došies uz izmeklējumiem pie ķirurga, neirologa, urologa un endokrinologa. Katrs brauciens uz Cēsīm mums ir jāpārdomā, jo pilsēta ir tālu un transporta pakalpojumi izmaksā dārgi. Nevaram būt izšķērdīgi. Vienmēr esam spiesti rēķināties ar rindām pie speciālistiem."

Pensionāts klientiem nodrošina arī fiziskās aktivitātes, rīko pasākumus, bet reizi nedēļā fizioterapeita uzraudzībā notiek vingrošana. "Mums nav atsevišķas nodaļas cilvēkiem ar demenci, taču

cenšamies viņus izvietot pensionāta otrajā stāvā, jo tā ir ne vien drošāk, bet arī parocīgāk aprūpētājiem. Ja salīdzina laiku pirms desmit gadiem, tad tagad pensionātā iestājas cilvēki ar nopietnākām veselības problēmām. Cik vien ilgi var, tuvinieki paši meklē risinājumus, taču, līdzko cilvēku vairs nevar atstāt bez uzraudzības, pensionāts ir vienīgais risinājums," stāsta medicīnas māsa. Viņa piebilst, ka pensionātā mitinās arī tādi cilvēki, kuriem nav citas dzīvesvietas, dažiem no viņiem ir alkohola problēmas.

Gatartas pensionāts arī ir labi aprīkots ar dažādiem tehniskiem palīgīdzekļiem, bet, lai gan pārsvarā ir funkcionālās gultas, dažās istabiņās cilvēki, kuri spējīgi

pārvietoties, izmanto vecā tipa gultas. Pie gultām ir izsaukuma poga, lai klienti varētu sazināties ar aprūpes personālu. Teritorijā papildu drošībai izvietotas novērošanas kameras. Tā kā pensionātā ir trīs stāvi, kāpšanu pa kāpnēm var aizstāt ar braukšanu liftā. □

Lappusi sagatavoja
MONIKA SPROĢE

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds